

DIVERSITATE ȘI PERFORMARE LA MUZEUL DE ARTĂ

Alexandru ZOTTA

Cunoscând din anii de studii rolul și importanța criticii de specialitate în afirmarea și performarea artistică, în mod deosebit, am încercat să găsesc preocupări de această natură și în arealul în care trăiesc și lucrez de peste cincizeci de ani. În acest interval în Satu Mare au activat importante instituții de cultură și artă, precum Filarmonica „Dinu Lipatti”, Teatrul de Nord, cu secții maghiară și română, câteva reviste literare precum Poesis și Acolada, cu apariție îndelungată și cu circulație chiar și dincolo de spațiul național, Muzeul Județean cu secție de Istorie, Arheologie, Etnografie și Artă, Filiala Artiștilor Plastici, dar activitatea acestora nu a constituit obiectul unor preocupări consecvente din partea criticii de specialitate.

O vreme această preocupare a fost susținută de consemnările din presa locală, operative și eficiente în privința popularizării activității artistice, dar rareori și în mică măsură aplicate domeniului, poate cu excepția parțială a teatrului. Meritorie rămâne activitatea ziariștilor Vasile Savinescu, Ovidiu Suciu, Grigore Scarlat care au susținut rubrica de cultură la ziarele județene. În comparație cu alte centre, mai mari și mai mici, manifestările artistice din arealul nostru s-au bucurat doar sporadic de atențiile criticii de specialitate; depășirea condiției marginale s-a produs datorită vecinătății cu Școala de pictură de la Baia Mare. În rest evaluările și aprecierile critice, atâtea câte au fost, s-au datorat unor profesioniști cu activitate în centre culturale prestigioase, invitați la manifestări aniversative sau omagiale; personalități cu preocupări critice de specialitate, adevărați profesioniști ai domeniilor artistice particulare nu s-au format și nu au activat în arealul nostru.

Cu încredere în funcția formativă a școlii, domeniul în care am lucrat, am încercat să susțin și să stimulez o apropiere a acestuia de viața și lumea artistică, bazat pe dimensiunea culturală a învățământului de atunci și pe afinitățile și propensiunile artistice ale multor slujitori ai acestuia: educatoare, învățători, profesori; ulterior, odată cu experiența universitară și studenți. Foloseam prilejul întrunirilor de specialitate, al cercurilor pedagogice și al consfăturilor cadrelor didactice în programul cărora cuprindeam și acțiuni precum *Revista presei literare*, Apariții editoriale importante și, mai cu seamă, întâlniri cu scriitori, memorabile fiind cele cu redactorii revistei clujene Steaua, cu universitari și oameni de cultură, transformate în interesante dialoguri și dezbateri de specialitate. Deosebite erau sesiunile de comunicări științifice, activitate care a facilitat afirmarea unor colegi deveniți ulterior universitari și cercetători prestigioși. În compania profesională a acestora am început și activitatea critică, provocat și de relevanța redusă a acestuia în Satu Mare și de conștiința utilității și necesității ei. Alături de critica literară și de teatru am îndrăznit să abordez subiecte de pictură și grafică, profitând de colegialitatea și prietenia unor profesioniști în afirmare, dascăli și artiști.

Cu ajutorul acestora am inițiat la Casa Corpului Didactic o serie de expoziții de pictură și grafică; pentru pictori prilej de contacte mai cuprinzătoare cu publicul, iar pentru acesta, contactul cu creația plastică și inițierea în receptarea frumosului artistic. Experiența, derulată pe parcursul a peste zece ani, m-a apropiat și de critica de artă, folosind ca bază științifică cu-

noștințele de literatură și estetică. Și pentru a stimula receptarea artei plastice și a suplini cât de cât critica acesteia am redactat însemnările critice de la vernisajele expozițiilor într-un pliant mai amplu, intitulat **Câțiva pictori și amici în eseuri foarte mici** editat de CCD. Am avut bucuria să constat că toți artiștii expozanți au primit aceste însemnări cu oarecare surpriză și cu reală satisfacție. Menționez aici numele lor pentru că aproape toți se regăsesc de mulți ani și cu performanțe artistice deosebite printre colaboratorii prestigioși ai Muzeului de Artă: acuarelista Maria Olteanu, cu care, la început de drum am fost „*gând la gând cu bucurie*”, graficianul Muhi Sandor, inițiatoarea de activități artistice și cu cei mici și cu cei mari - Cristina Gloria Oprișa, harnicul și statornicul Nicolae Pop, sporadic Silvia Timiș, Eugen Haraus, Aurel Donca, profesori și artiști cărora li s-au adăugat Virginia Pișcorean, debutantă ca și Mihaela Galea, un real talent în arta textilelor, plecată de la noi mult prea devreme, Ștefan Pereni, diletant, actualmente membru al Filialei Baia Mare a UAP. Prin sollicitudinea lor am realizat expoziții personale și de grup, grafică și pictură, la unele contribuind și mici artiști care au ajuns ulterior în „academia” Micului Prinț. Toate acestea în condiții nu întotdeauna favorabile, spațiul coridoarelor înguste și luminate defectuos nu era tocmai cel mai potrivit pentru expunerea lucrărilor, ceea ce a declanșat și unele reacții nu prea încurajatoare. De pe poziția unor exigențe artistice, într-adevăr de ridicat profesionalism, încercarea a fost calificată la început drept „*pictură de gang*”. Autorii nu s-au supărat și au continuat să expună; unii, apăruți mai târziu, continuă și în zilele noastre, spre satisfacția unui public destul de numeros care, trecând frecvent prin spațiul instituției datorită preocupărilor profesionale, adastă deseori și în fața lucrărilor expuse, în virtutea atracției firești pentru frumos, pe care în condițiile celerității vieții actuale omul contemporan și-o poate satisface mai cu greu. Cei mai mulți dintre cei de la început au participat cu lucrări bine apreciate la expoziții prestigioase, regionale, naționale și internaționale sau au lucrări în colecții publice și particulare din țară și din străinătate: Cristina Oprișa a ajuns astfel chiar și la expoziția deschisă recent la ONU.

Prin intermediul creațiilor lor am intensificat și contactele cu Muzeul de Artă, participând la vernisajele expozițiilor, organizate în condiții fără îndoială mai potrivite sau la activități de o cuprinzătoare diversitate, modalități de atragere și inițiere estetică a publicului sătmărean și nu numai. Instituția s-a dovedit receptivă la propunerile profesorilor artiști contribuind la inițierea și derularea unor proiecte interesante și destul de eficiente în privința atragerii publicului spre receptarea artei, a sensibilizării ființei și a stimulării simțului și formării gustului estetic.

Îmbinarea creației artistice cu preocupările pedagogice a început promițător și a atins performanțe care deseori au depășit așteptările: cu o motivație temeinică, mai întâi familială, dar și pedagogică și artistică, Cristina Gloria Oprișa a inițiat expoziția **Micul prinț**, un experiment care s-a dovedit deosebit de eficient în plan educativ și instructiv și totodată trainic și productiv. Îmi amintesc de un astfel de „happening” numit de primarul de atunci al municipiului, domnul Iuliu Illyes, „*loc de dat cu capul în artă*”. Se pare că dânsul este predestinat nu numai activității edilitare, ci și celei de protector al artei, patronând și la Vetiș, unde este primar în prezent, o tabără de creație.

Profesoara și pictorița a reușit să adune, de la an la an, fără întrerupere, mai întâi copii talentați, cuceriți de arta desenului și picturii, dar și artiști din ce în ce mai numeroși și mai valoroși, din oraș și județ, apoi din alte localități din țară și, nu peste mulți ani, și din străinătate, din țările limitrofe și apropiate. Nu este de mirare că „Micul Prinț” și-a luat „bacalaureatul” și și-a sărbătorit „majoratul” cu rezultate excelente și că aceleași calitative le obține și în prezent, la „licență” ori la „masterat”, întrucât a ajuns deja la aproape un sfert de veac. Dincolo de talent, la un astfel de rezultat au contribuit generozitatea, modestia, hărnicia și consecvența inițiatorilor, artiștilor și organizatorilor.

Cred că integrarea experimentului „Micul Prinț”, devenit între timp performanță plastică, a coincis și cu preocupările muzeografilor de a diversifica activitățile de atragere și inițiere a publicului în receptarea și creația artistică. Din câte cunosc a fost una dintre primele acțiuni reușite care a prefigurat „atelierelor de creație” ce se desfășoară în prezent, facilitate și de programul „Școala altfel” căruia muzeul îi oferă o posibilitate de inițiere acțională, interactivă. Cu o receptare mai susținută în rândul școlărilor atelierelor nu rămân destinate exclusiv acestora; ele cuprind și adulți de diferite profesii și vârste, interesați în receptarea estetică și inițierea artistică. Extinderea acestei experiențe la dimensiunile unor „tabere de creație”, încercare mărturisită de doamna Liuba Horvat, șefa secției de artă a muzeului, întâmpină deocamdată dificultăți de spațiu adecvat, folosind pentru început doar curtea instituției. Prin acestea inițierea artistică se completează cu pictura pe sticlă, pictura cu cuțitul și alte tehnici adaptate particularităților solicitanților.

Preocupările din ultimii ani au impulsionat și manifestările tradiționale cuprinse în programul muzeului. S-a promovat arta creatorilor locali prin expoziții personale ale sculptorului Radu Ciobanu, ale graficianului Muhi Sándor și ale pictorilor Lia și George Paul Trifu, Nyíri Zoltán, Vasile Pop Negreșteanu, Dorel Petrehuș, Ioan Pop Prilog, artiști cu o operă constituită, aflați în deplinătatea facultăților creatoare. S-au bucurat de succes deosebit expozițiile comemorative consacrate lui Ioan Popdan, Ion Sasu, Aurel Țeț, Nicolae Pop, dar mai cu seamă simpoziunile consacrate unor personalități artistice sătmărene precum Paul Erdős și Aurel Popp, organizate cu prilejul deschiderii atelierelor și expozițiilor care le poartă numele. La astfel de manifestări prestigioase și-au adus contribuția critici profesioniști renumiți invitați precum Pavel Șușară sau profesorul băimărean Nicolae Suci, și alți critici de artă precum Ioan Marchiș, Greta Papiu, Nicolae Cațavei, alături de care au participat și studenți ai facultăților de arte plastice de la universitățile din Baia Mare, Cluj-Napoca și Ujgorod (Regiunea Transcarpatia din Ucraina). Deși incitant, oxymoronul din titlul **Alb-Negru** al simpozionului internațional desfășurat aici nu demult, nu reflectă pe deplin diversitatea și substanțialitatea comunicărilor și intervențiilor colocalizate reprezentând viziuni și perspective, tehnici și maniere artistice de o accentuată modernitate, prin care entități și aspecte contrarii sunt aduse la complementaritate și sinteză.

În activitatea de modernizare a spațiului muzeal trebuie să subliniem o inițiativă deosebit de valoroasă și o realizare pe aceeași măsură, datorate tinerei artiste restauratoare Oana Păcurar, deocamdată reprezentantă unică a acestor preocupări artistice în Satu Mare. Alături de alte lucrări de restaurare a unor obiective de importanță istorică și artistică, arhitecturală și ambientală, precum Castelul Karoly din Carei, localul vechii primării din același oraș și, nu demult, Casa Meșteșugarilor din Satu Mare, artista a amenajat într-un stil modern, funcțional, apropiat de „art nouveau” (Jugendstil) și Expoziția permanentă „Aurel Popp”, moment important în activitatea din ultimii ani a muzeului de artă. La evidențierea și actualizarea activității acestui valoros artist plastic sătmărean o contribuție deosebită și-a adus directorul Centrului Multicultural Poesis, ziaristul și poetul Dumitru Păcuraru prin Albumul **Aurel Popp. Între două culturi** (RAO, 2017), cu o postfață de Pavel Șușară, un Catalog al ilustrațiilor de Oana Păcuraru și contribuții documentare de Adriana Zaharia, întreprindere editorială mai rară în județul nostru. Același pasionat cercetător a realizat și ampla monografie **Aurel Popp** (RAO, 2018) lansată recent la Bookfest, Târgul de carte din București, lucrare deosebit de utilă nu numai pentru cunoașterea vieții și activității pictorului ci și a contextului cultural și istoric al arealului sătmărean în care artistul a trăit și a creat. Ambele sunt lucrări exemplare pentru cercetarea și valorizarea activității altor personalități artistice, locale în primul rând, pentru care cei dintâi chemați sunt muzeografilor, istoricii și criticii de artă.

Am participat acum câteva zile la vernisajul Expoziției de portrete din colecțiile particulare ale lui Erdei Peter și Cornel Palfi. Atragerea colecționarilor reprezintă încă o ilustrare a diversificării activității instituției. Deși mai greu de realizat, având în vedere exigențele justificate ale proprietarilor, acțiunea se anunță valoroasă prin prisma aceluiași exigențe care au condiționat și achiziția și conservarea lucrărilor. Expoziția amintită reunește 40 de lucrări de pictură și sculptură aparținând unor artiști din secolele XVIII, XIX și XX, cele mai multe, cărora li s-au adăugat, ca referință, și doi contemporani: Radu Ciobanu și Vasile Pop Negreșteanu. Prezentarea concisă, dar substanțială a lui Muhi Sándor a edificat în suficientă măsură publicul asupra valorii portretelor expuse, lăsând timp și pentru contemplarea și receptarea lor individuală. Un catalog al lucrărilor ar fi adus un plus de informare și asupra autorilor și a subiectelor tablourilor.

Nu cunosc integral și nici nu este aici locul potrivit pentru a înfățișa șirul expozițiilor personale și colective găzduite de muzeu și nici diversitatea activităților întreprinse și proiectate. Am înțeles însă că la 50 de ani de la apariția publicației **Studii și comunicări** de istorie, arheologie și etnografie, editată de Muzeul Județean Satu Mare sunt în desfășurare lucrări precum **Reorganizarea depozitului de pictură**, în vederea asigurării condițiilor de conservare și a sporirii funcționalității acestuia, **Digitizarea colecției de artă** și întocmirea **Catalogului de pictură** al muzeului, instrument extrem de util pentru punerea în valoare a patrimoniului instituției, care, din câte se știe, este considerabil, cantitativ și calitativ.

Odată cu înfăptuirea acestor proiecte instituția va dispune de o sursă funcțională de informare și documentare pentru cercetarea viitoare și de comunicare și colaborare cu instituții similare. Din date preliminare aceasta este amplă și substanțială, de natură să înscrie patrimoniul și activitatea muzeului de artă într-un circuit mult mai cuprinzător.

Alexandru Zotta

e-mail: zotta22@yahoo.com